

X|X INSATSEN

UPPDRAG RÄDDA LIV

Från semesterfirande båtägare i sjönöd till färjeolyckor och utsatta flyktingar i Medelhavet. Sedan 1907 har Sjöräddningssällskapet räddat tusentals människor i livsfara. Pengadonationer gör det möjligt.

Presenterat av Tusenö Ord Sofia Wieveg Bild Sjöräddningssällskapet

▶▶

Sommar som vinter, året och dygnet runt, är de frivilliga sjöräddarna redo att rycka ut.

Vid en olycka till havs

eller sjö är det väldigt bråttom. Det handlar om minuter, och ibland sekunder, för att rädda liv. När larmet går hos Sjöräddningssällskapet får det därför ta max en kvart innan en sjöräddare ger sig ut i sin båt. 71 räddningsstationer vid landets kuster och sjöar, och 2 300 frivilliga sjöräddare med tillgång till fler än 200 räddningsbåtar, är ständigt beredda att rycka ut, dygnet runt, året om.

– En vanlig missuppfattning är att vi är en myndighet, men vi har inga statliga bidrag i ryggen. Vi jobbar på helt ideell grund, finansierade av medlemsavgifter och donationer från företag och privatpersoner. Det har vi gjort i över hundra år, säger Niklas Jendeby, kommunikations- och insamlingsansvarig vid Sjöräddningssällskapet.

ÅR 1903: Sveriges kuster härjas av svåra stormar som kräver många människoliv till sjöss. En världskongress på temat sjöräddning hålls i Tyskland och svensk sjöräddning anses vara i så uselt skick att den används som skräckexempel. Men vid kongressen deltar svenske Albert Isakson, skeppsbyggnadsingenjör vid engelska Lloyd. Övertygad om att läget går att förbättra åker han hem till Sverige med visionen om en nationell sjöräddning. Men svenska staten vill inte hjälpa till. I stället samlar Isakson privata företrädare för svensk sjöfart till ett möte i Stockholm i juni 1907. Det blev starten för Svenska Sällskapet för Räddning af Skeppsbrutne.

Tio år senare, 1917, har Sjöräddningssällskapet 4 770 med-

lemmar. Med elva räddningsstationer med tillhörande båtar har verksamheten lyckats rädda tio liv. 1927 har antalet medlemmar ökat till 5 180, räddningsstationerna är nu 15 stycken och antalet räddade liv 178. Sedan dess har verksamheten fortsatt växa.

– Vi slutade räkna antal liv i början av 2000-talet. Då var siffran uppe i över 5 000. 2004 inleddes en marknadsförings-satsning för att sprida budskapet om vad vi är, vad vi gör, och vad som är vår grund. Det har bidragit till att öka antalet medlemmar till dagens 110 000, säger Niklas Jendeby.

DE SMÅ SANDALERNA. Den livlösa ryggen. Ansiktet mot sanden. Bilden av treårige Aylan Kurdi som i september 2015 spolades i land på Bodrums strand i Turkiet gick som en missil genom Europas hjärta. För kriget i Syrien var han bara ännu ett offer, för omvärlden blev bilden startskottet för nya engagemang. I oktober 2015 anlände det svenska Sjöräddningssällskapet till den grekiska ö-världen med de två så kallade gula båtarna. Under en åttamånadersperiod, under svåra förhållanden och bemannade med frivilliga sjöräddare från Sverige, räddade de gula båtarna 1 852 liv, där människor bokstavligen slets upp ur havet.

På hemmaplan både applåderades och kritiserades insatsen. Ska verkligen Sjöräddningssällskapet lägga sina resurser på att rädda liv så långt bort från Sverige?

– För oss var det självklart. Man låter inte folk dö till sjöss, oavsett vilket vatten det handlar om. Vi såg det som ett rent humanitärt uppdrag. Situationen kring Medelhavet hade varit akut i flera år, men de stora flyktingströmmarna hade länge

»»»

Frivilliga sjöräddare i över hundra år

1917 Den första roddlivbåten användes i Stafsinge, Halland, och var osänkbar genom ett system av lufttankar och ett utombordsbälte av kork.

1937 Den motor-drivna liv-räddningsbåten Adolf Bratt, främst avsedd för räddning från strand.

1977 Aluminium-båten Elsa Golje, snabbgående och lätthanterlig, lämplig för kustnära uppdrag och inomskärsräddning.

1997 Båtarna i Victoria-klassen är speciellt framtagna för insatser till havs, utefter kuster eller i skärgården.

För en donation från klocktillverkaren Tusenö kan Sjöräddningssällskapet driva en räddningsstation i ett helt år och göra ett 50-tal utryckningar.

Sjöräddningssällskapets gula båtar gjorde en imponerande insats vid «dödens kust», som sundet mellan Turkiet och Samos kom att kallas under flyktningkatastrofen hösten 2015.

«På frivilligbasis medverkar vi i 80 procent av all sjöräddning i Sverige tillsammans med Sjöfartsverket, kustbevakningen, polisen och flottan.»

Niklas Jendeby, Sjöräddningssällskapet

kommit från Nordafrika och libyska kusten, där var det farligt för oss att hjälpa till. Det saknades en myndighet på den libyska sidan som jobbar med sjösäkerhet och våra båtar hade inte räckt till. I Grekland kunde vi däremot jobba med lokala myndigheter och det fanns en mer ordnad samhällsstruktur som gjorde att vi kunde göra jobbet, säger Niklas Jendeby.

EN FÖRETAGSDONATION gjorde insatsen i grekiska ö-världen möjlig. En stor medial uppmärksamhet satte också nytt ljus på Sjöräddningssällskapets verksamhet.

– Många känner till oss, men vet inte att vi jobbar på ideell grund. På frivilligbasis medverkar vi i 80 procent av all sjöräddning i Sverige tillsammans med Sjöfartsverket, kustbevak-

ningen, polisen och flottan. Vi hade aldrig kunnat bli vad vi är i dag utan våra medlemmar och donationer från företag och privatpersoner, säger Niklas Jendeby.

Ett av de företag som väljer att donera medel till Sjöräddningssällskapet är klocktillverkaren Tusenö.

– Västkusten och sjöräddningen har alltid funnits i våra liv. Sjöräddningssällskapet är en fin, gammal organisation där många människor jobbar ideellt för att rädda liv. Vi vill hjälpa till på något sätt och har tagit fram en ny klockmodell till förmån för sjöräddningen, säger Alexander Bendz, en av grundarna till Tusenö.

Tusenös senaste klockmodell Blackwater bär Sjöräddningssällskapets symbol och möter marknaden i en limiterad

«Västkusten och sjöräddningen har alltid funnits i våra liv. Sjöräddningssällskapet är en fin, gammal organisation där många människor jobbar ideellt för att rädda liv.»

Alexander Bendz, Tusenö

utgåva om 300 exemplar. För varje såld klocka skänker Tusenö en summa motsvarande ett års medlemskap i Sjöräddningssällskapet. Totalt handlar det om 240 000 till 300 000 kronor.

– För donationen från Tusenö kan vi driva en medelstor räddningsstation i ett helt år, en station som gör ett 50-tal utryckningar årligen. Vi kan tanka stationens båtar och utbilda 20-30 frivilliga sjöräddare och hålla dem med utrustning. Den typen av gåvor är oerhört viktiga för oss, säger Niklas Jendeby.

Vem som helst kan bli frivillig sjöräddare – i princip. Inte ens sjövana krävs. Rekryteringen sker främst lokalt genom informationsträffar och att snacket går från mun till mun.

– Du kan komma till oss helt utan förkunskaper, bara du har intresse av att lära dig. Först går du elev i sex till tolv månader, vill du sedan satsa på detta väntar vår tredagarsutbildning Egen säkerhet som handlar mycket om att själv vara säker ombord för att kunna ta hand om andra. Efter en tid som sjöräddare kan du fortsätta som befälhavare, navigatör eller på tekniksidan, säger Niklas Jendeby.

Någon typisk frivillig sjöräddare finns heller inte.

– Vissa har hittat till oss för att de är sjuksköterskor och läkare, andra kanske för att de är tekniskt intresserade. Vi har både unga och gamla, den nedre åldersgränsen är 16 år med målsmans tillstånd. Alla har olika bakgrund, men gemensamt är intresset för att hjälpa andra. Viljan att hjälpa till är ofta större än intresset för sjölivet och båtarna.

Att endast cirka 15 procent av sjöräddarna är kvinnor försöker sällskapet ändra på.

– Balansen mellan könen är jätteviktig, dels för att återspegla hela samhället, men också för att det gynnar vår verksamhet. I dag måste vi rekrytera brett och då kan vi inte bara rekrytera ur ena halvan av befolkningen.

SOMMAREN 2018 hade de frivilliga sjöräddarna mycket att göra. Den gick till historien som en av århundradrets varmaste somrar och båtsäsongen började tidigt.

– Den vanligaste incidenten på sjön är lättare grundstötningar eller motorhaverier. Ett problem vi ibland fortfarande ser är att båtförare tittar mer på sin kartplotter än på omgivningen, säger Niklas Jendeby som ser en varierande kunskap hos sjöfolket i Sverige.

– Många är duktiga och pålästa, men båtlivet förändras hela tiden i takt med alla nya båttyper. Surfar, kajaker, båtar bara för fiske, vattenskotrar, i dag är båtlivet väldigt blandat.

Ny teknik kan rädda ännu fler liv i framtiden. Ett resultat av Sjöräddningssällskapets samarbete med högskolor är den så kallade Rescuerunnern, en specialutvecklad vattenskotter med förlängd akter och ett vattendjup på bara 20 centimeter.

Den kan användas när andra båtar inte kommer fram, den är också lätt och kan flygas till en olycksplats med helikopter.

– Det började som ett exjobb, en student var gammal surfare och hade på Hawaii sett att man använde vanliga vattenskottrar med släp för att plocka upp folk ur vattnet. Varför inte bygga ihop de två? Vår egen första skoter byggdes runt 2003, i dag har vi ett 60-tal, säger Niklas Jendeby.

Drönare förväntas också revolutionera sjöräddningen.

– Våra sjöräddare har bara 15 minuter på sig att ta sig till båten vid ett larm, samtidigt skulle en drönare kunna skickas ut för att ta bilder över området och skicka snabb information tillbaka. Då skulle vi bättre kunna förbereda oss på vad vi möter till sjöss.

Drönartekniken finns ju redan, men regelverk står i vägen. I dag måste den som kör en drönare hela tiden se den, i framtiden kanske sjöräddningen kan ha en centralt placerad pilot som styr drönare på alla stationer. Behovet av en lösning för massevakning vid färjeolyckor är också stort.

– I dag handlar det mycket om att överge ett sjunkande passagerarfartyg, det finns inget bra verktyg för massevakning. Men forskning pågår och vi vill hitta en möjlighet att vinscha upp människor direkt på däck från ett annat fartyg. Kanske kommer vi i framtiden att kunna lyfta hela flottor med 25-50 personer på. Det skulle rädda många liv. ■

Vattentät ner till 300 meters djup

Tusenös klocka Blackwater Limited Edition har tagits fram till förmån för Sjöräddningssällskapet. Den är av dykarmodell och klarar de tuffaste av provningar. Svensk design i kombination med schweiziskt kvalitetshantverk. Se erbjudande på sidan XX.